

12. Стародубцева Л. Взгляд Липнея или мир сквозь линзы умозрений / Л. Стародубцева // Вторая навигация. Альманах. – Запорожье : Дикое поле, 2006. – № 6. – С. 193–194.

13. Маркова Л. А. Теология в эпоху постмодерна / Л. А. Маркова // Вопросы философии. – 1999. – № 2. С. 109–128.

*Ситник Олександр Іванович, кандидат політичних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет*

КОНЦЕПЦІЯ ГРОМАДИ В ПОЛІТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ М. ДРАГОМАНОВА

Територіальна реформа, механізм якої вже запущений в Україні, направлена на підвищення ролі місцевого самоврядування, основою якого виступає територіальна громада. Дане поняття, як у минулому, так і сьогодні не має чіткого визначення і здебільшого ототожнювалося з поняттям спільноти.

Чи не першим, хто розробив наукову концепцію громади, був М. Драгоманов. Будуючи свою політичну доктрину на широкій основі наукових узагальнень, М. Драгоманов оцінив і сприйняв досвід європейського державотворення в області філософської та соціологічної думки. Саме раціоналізм О. Конта та Г. Спенсера, окремі положення анархічного соціалізму Прудона були тією філософською основою, на якій будувався світогляд М. Драгоманова, його бачення сутності держави та її форми існування.

Місце і роль громади в М. Драгоманова тісно переплетені з ідеями конституціоналізму і федералізму. Особливість його конституціоналізму полягає в тому, що свободу особистості він розумів як необхідну умову життя суспільства. В цілому притримуючись теорії факторів соціологічного позитивізму, М. Драгоманов піднявся до розуміння особистості як вищої цінності і до трактовки конституціоналізму через інтерес особистості, суспільства, нації. Специфіка його поглядів на природно-правову державу у тому, що шлях до неї він вбачав у русі від громадянського суспільства, а не від закону. З його точки зору тільки суверенний народ є законним джерелом влади, тобто народ, в якого політична і правова свідомість піднімається до необхідності визнання і здійснення прав людини і громадянина, з одного боку і підкорення всіх державних органів собі – з іншого. Тобто державна влада ставилася в рамки, які визначало суспільство і для самого себе. Будучи прихильником парламентської держави, він передбачав обмеження центральної влади за рахунок розширення прав громадян і місцевого самоврядування.

М. Драгоманов намагався надати федералізму політичний характер, розглядаючи політичну свободу і федеративну державність через принцип децентралізації, принцип автономії земських одиниць. Він був одним із перших, хто чітко і категорично поставив питання про місцеве самоврядування.

Основою федеративної держави у М. Драгоманова виступала обласна автономія, місцева влада самоврядування, яке управляє всіма внутрішніми

справами у межах даної території. Разом із тим ця влада приймає участь у творенні загальної волі як частини всього союзу, всієї федерації і цією частиною своєї території і волі в загальній справі створює федеративну державу.

Говорячи про федерацію і децентралізацію, М. Драгоманов розглядав останню як мету. Такою метою для нього була спроба демократизації суспільства знизу догори, а децентралізація – засіб для досягнення цієї мети. Для нього федеративна республіка, яка базувалася б на принципі децентралізації, була б найдоцільнішою формою устрою в державах з великою територією. З його точки зору тільки місцеве самоврядування здатне подолати самоврядування бюрократичне.

М. Драгоманов одним із перших поставив питання про місцеве самоврядування, розуміючи його в тому значенні, яке надається даному поняттю в парламентській демократії, а саме – самостійність “місць” щодо “центру”.

Громада у М. Драгоманова є первинною ланкою організації суспільного життя. Він часто ототожнює поняття “громада” з “народом”, зазначаючи, що народ (велике товариство) має складатися з невеликих громад, об’єднаних на основі спільного інтересу і прагнення до колективного вирішення проблеми [1].

М. Драгоманов аргументовано зазначає, що територіальні громади будуть ефективними лише в тому випадку, якщо вони будуть об’єктивними, не будуть заангажованими, не матимуть зовнішнього впливу. Він говорить, що люди повинні об’єднуватися в невеликі спілки, товариства, громади, що мають бути вільними від будь-яких впливів, в іншому випадку “які-небудь громади будуть поневолені робити не те, що вони хочуть, і не там, де вони сидять” [1].

В теорії М. Драгоманова можна визначити основні позиції щодо ефективного функціонування територіальних громад:

- об’єднання населення в територіальні громади має відбуватися на основі спільного інтересу;
- громади повинні формуватися на основі дотримання прав людини і громадянина;
- громади повинні уникати зовнішнього впливу з боку владних органів;
- представники громад повинні орієнтуватися в умовах сучасних їм подій;
- відносини між громадами і владою мають регулюватися відповідним законом.

Дієвість громади, за теорією М. Драгоманова, визначається такими правилами:

- члени громади повинні володіти високою громадською свідомістю;
- члени громади повинні мати спільну мету;
- взаємовідносини між громадою і владою визначаються через дотримання положень відповідних законодавчих документів;
- успішність територіального розвитку визначається територіальною осілістю громадян;

- представники громади повинні користуватися певними науковими знаннями при вирішенні відповідних питань;
- діяльність громади має бути оцінена за результатами, а не за словами і закликами [2, с. 9-10].

Отже, в концепції М. Драгоманова інститут самоврядування – це не лише форма децентралізації держави, а й механізм суспільно-політичного ладу, за допомогою якого організація влади будується за принципом “знизу догори” і діє за схемою: громадянин – громада – волость – повіт – область – держава.

Список використаних джерел

1. Драгоманов М. Переднє слово до громади [Електронний ресурс] / М. Драгоманов. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/drag/drag11.htm>.
2. Євтушенко О. Н. Теорія громади в політичній концепції М. Драгоманова / О. Н. Євтушенко, Т. В. Лушагіна // Гілея. Наук. Вісник : зб. наук. праць. – Вип. 20. – 2009. – С. 347–354.

*Каріх Ігор Володимирович, директор науково-консультаційного центру
правових досліджень Сумського державного університету*

ГЛОБАЛЬНІ ЧИННИКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР

Дослідники процесів формування та реалізації пріоритетів гуманітарної політики звертають увагу на цілу низку чинників, які необхідно враховувати при визначенні конкретних цілей і засобів такої політики.

Серед них можна виділити чинники, що характеризують внутрішній стан і можливості того суспільного організму, в межах якого дана гуманітарна політика пропонується. Зокрема, йдеться про тип політичної культури даної спільноти, її традиційні цінності та історичні традиції, рівень залучення різних суспільних верств до вироблення і підтримки державних рішень у гуманітарній сфері, а також об'єктивні показники – етнічний та демографічний склад, релігійність, рівень освіти, міра урбанізованості, наявність матеріальних ресурсів, що можуть бути спрямовані на гуманітарні потреби.

Іншу групу чинників складають зовнішні обставини, в яких гуманітарна політика конкретної держави реалізується. В даному контексті можна говорити загалом про історичний, світоглядний і цивілізаційний контекст, що визначає спрямування гуманітарної політики і її основне ціннісне наповнення. Суттєве значення має і конкретна міжнародна ситуація, взаємини з сусідніми країнами, ставлення до держави з боку світового співтовариства та її міжнародний імідж.

У сучасному світі ці чинники однаковою мірою визначають політичні, соціальні, культурні процеси на глобальному, національному та регіональному рівнях суспільної організації.

Очевидно, що зовнішні і внутрішні фактори між собою пов'язані. Цей зв'язок полягає, головним чином, у тому, що основні тенденції внутрішнього